

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ

Анотація. Розглянуто теоретичні та методологічні питання управління системою нормування праці. Проаналізовано стан і динаміку розвитку системи нормування праці в Україні та за кордоном.

Аннотация. Рассмотрены теоретические и методологические вопросы управления системой нормирования труда. Проанализированы состояние и динамика развития системы нормирования труда в Украине и за рубежом.

Annotation. The article deals with theoretical and methodological issues of work quota setting system management. The state and dynamics of the development of the work quota setting system in Ukraine and abroad are analyzed.

Ключові слова: нормування праці, система нормування праці, процес управління системою нормування праці, модель управління системою нормування праці.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що соціально-економічні перетворення, які характеризують сучасний стан і тенденції розвитку національної і міжнародної економіки, потребують приведення в дію всіх резервів ефективності використання трудового і виробничого потенціалу, що є неможливим без успішного вирішення проблем у сфері нормування праці.

Поява недержавного сектору економіки не визвала перегляду традиційно сформованого ставлення до системи нормування праці як прерогативи планової економіки і командно-адміністративного управління, навіть на фоні надання самостійності підприємствам у вирішенні питань організації, нормування й оплати праці. Загальною тенденцією стало зниження рівня нормування праці, скорочення чисельності робітників, зайнятих нормуванням праці, ліквідація нормативно-дослідних підрозділів з праці. Існує необхідність розробки методичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління системою нормування праці для поліпшення її якості як у масштабах держави, так і підприємств різноманітних форм власності [1, с. 58].

Питанням побудови системи нормування праці, управління системою нормування праці на різних рівнях управління економікою країни присвячені роботи російських науковців Б. Генкіна, П. Петроченка, А. Гальцова, С. Новоложилова, Г. Образцова, Я. Пунського, І. Шапіро, Г. Слезінгера та ін. У розробку окремих теоретичних і практичних аспектів управління системою нормування праці зробили свій внесок такі вітчизняні науковці: А. Колот, Н. Таран, Є. Гулевський, М. Белопольський, М. Чумаченко, О. Амоша, М. Прокопенко, С. Дзюба, Г. Семенов, А. Меліхов, В. Вітвицький, О. Єськов, Л. Потьомкін, Г. Блажиевська, О. Криворучко та ін. Разом з тим сучасний етап переходу України на ринкові відносини потребує подальшого дослідження проблеми управління системою нормування праці. Зміст цієї проблеми полягає в теоретичному узагальненні накопиченого вітчизняною та зарубіжною економічною наукою досвіду організації роботи з нормування праці, методичному вирішенні завдань удосконалення системи нормування праці, які відповідно до вимог принципово нової економічної політики, що формується, створюють передумови для раціонального використання трудових ресурсів і на цій основі дозволяють зменшити витрати виробництва та підвищити його ефективність [2, с. 24].

Метою цієї роботи є дослідження сутності управління системою нормування праці.

Об'єктом дослідження є процес управління системою нормування праці.

Предмет дослідження – теоретичні та методичні підходи, механізми та практичні рекомендації щодо управління системою нормування праці.

Система нормування праці становить сукупність форм, методів і конкретних дій, спрямованих на розробку, встановлення й практичне застосування норм праці. Управління системою нормування праці – комплекс економіко-правових та організаційних методів впливу на процеси розробки, встановлення і застосування норм праці для забезпечення підвищення продуктивності праці, ефективності виробництва як у масштабах держави, так і підприємств різноманітних форм власності [3, с. 176].

У ході проведеного теоретичного дослідження було виявлено, що розвиток і формування системи нормування праці в світовій економіці пройшли ряд етапів, кожний з яких має свої особливості та часові рамки [1, с. 16]:

I етап – емпіричний (XIII ст. – перша половина XIX ст.) – характеризується встановленням норм праці на основі безпосереднього вимірювання витрат праці, використання практичного досвіду, суб'єктивних оцінок, тобто без відповідного наукового обґрунтування;

II етап – аналітичний (друга половина XIX ст. – середина XX ст.), коли були встановлені загальні закономірності формування, проектування і нормування трудових процесів, підбору, розміщення і оплати робочої сили, скорочення непродуктивної діяльності, усунення нерациональних прийомів роботи з метою підвищення продуктивності праці;

III етап – рефлексійний (з середини XX ст. по теперішній час) – етап подальшого поглиблення накопичених емпіричних і теоретичних знань у галузі нормування праці, що характеризується розвитком соціальних функцій системи нормування праці.

Заглиблюючись в історію питання, слід зазначити, що проведене дослідження дозволило встановити значну роль нормування праці на всіх етапах розвитку соціалістичного будівництва в СРСР. Однак недосконалість форм і методів організації нормування праці, високий ступінь централізації й адміністрування призвели до того, що чинна система нормування праці не виконувала свої необхідні функції. Управління системою нормування праці передбачало єдиний порядок перегляду норм праці для всіх підприємств, обов'язковість застосування розроблених галузевими або міжгалузевими дослідними установами нормативів з праці. Завдання перегляду норм праці встановлювалися без урахування внутрішніх резервів виробництва.

У сучасних умовах підвищується значення системи нормування праці у вирішенні завдань, характерних для економіки ринкового типу. Використання на підприємстві системи нормування праці приводить до цілого ряду позитивних моментів: оптимізації витрат наявних ресурсів (наприклад, матеріальних, фінансових, трудових), забезпечення ефективного використання виробничого і трудового потенціалу, конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках збуту.

Подальше вдосконалення нормування праці створює умови для кращого використання трудових ресурсів країни, що, безумовно, приведе до подальшого зростання виробництва та підвищення продуктивності праці всіх працівників промислових

виробничою, технічною, організаційною, фінансово-економічною, соціальною. Важливу роль у системі нормування праці за кордоном відіграють недержавні установи, наприклад, консультаційні центри, аудиторські організації.

Таким чином, до особливостей формування системи нормування праці у вітчизняній та світовій економіці доцільно віднести, по-перше, її поетапний розвиток, по-друге, плановий характер, високий ступінь централізації й адміністрування в умовах командно-адміністративної системи, по-третє, безперервний характер розвитку, удосконалення методологічної бази в найбільш економічно розвинутих країнах.

Наук. керівн. Славгородська О. Ю.

Література: 1. Дзюба С. Г. Нормування праці : навч. посібн. / Дзюба С. Г., Гайдай І. Ю. – Донецьк : ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2004. – 132 с. 2. Дзюба С. Г. Нормування праці у вітчизняній економіці : монографія / Дзюба С. Г., Гайдай І. Ю. – Донецьк : ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2005. – 172 с. 3. Степанова І. Ю. Роль і значення нормування праці в умовах становлення ринкових відносин / Степанова І. Ю. // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – Донецьк : ДонНТУ, 2003. – Вип. 55. – С. 176–179. 4. Пономаренко В. С. Нормирование труда. Методические положения и разработка нормативов по труду : учебн. пособ. / Пономаренко В. С., Назарова Г. В., Белоколенко В. И. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2012. – 380 с.